

**«ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ХУДУДЛАРИДАГИ
МАҲАЛЛИЙ ХОМ АШЁЛАРДАН
Фойдаланиш асосида импорт ўрнини
босувчи маҳсулотлар ишлаб
чиқаришнинг долзарб масалалари»
мавзусида республика илмий-амалий
конференцияси**

МАТЕРИАЛАРИ

(2017 йил 27-28 апрел)

НАМАНҒАН -2017

66	МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ЎРНИ Ғ.Мадияров, О.С. Казаков, Л.Убайдуллаев - НамМТИ	158
67	МАҲАЛЛИЙ ҲОМ-АШЁ НЕГИЗИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШНИНГ МУҲИМ ЙЎНАЛИШЛАРИ. Акрамов А.,Казаков О.С.Наманган мухандислик-технология институти	160
68	PUL TIZIMINING BAQARORLIGI VA MILLIY VALYUTANING KONVERTABELLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI. ВМА tinglovchisi Karimov A.A.	161
69	МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЁТИГА ЖАЛБ ЭТИЛГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР М.Ғаниев,З.Абдулхакимов, Райимжонов М. - НамМТИ	162
70	МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МИНТАҚАЛАР ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШ. И.ф.н. Б.Т.Байхонов,ТДИУ, катта илмий ходим изланувчи	164
71	ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ Булисова М. Тошкент Иқтисодиёт коллежи ўқитувчиси	166
72	ЕНГИЛ САНОАТДА ХОМ-АШЁЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИАТЛАРИ Хакимов З.А. катта илмий ходим ТДИУ, Абдуллаева О. Зангиота озиқ-овқат касб-хунар коллежи	167
73	УЛГУРЖИ САВДОНИ РИВОЖЛАНИШИДА БИРЖАЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ЎРНИ Йўлдашев Қ.Р. ТДИУ катта илмий-ходим изланувчиси	171
74	ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИДА БИЗНЕС РЕЖАДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ. Н.Н.Турсунов катта ўқитувчи - НамМТИ	173
75	САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА ИЛФОР ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРИЯТИ ВА АҲАМИЯТИ. Н.Н.Турсунов катта ўқитувчи - НамМТИ	175
76	ХУДУДЛАРДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИНФРАТУЗИЛМАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. Ибрагимов И.У. НамМТИ	178
77	ОЗИҚ-ОВҚАТ ТОВАРЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ КОРХОНАЛАР ФАОЛИЯТИДА МАРКЕТИНГНИНГ ТУТГАН ЎРНИ. Т.Махмудов – ассистент. НамМТИ	180
78	МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТ ТАРАҚҚИЁТИДА ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАР БОЗОРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ Отажанов У. А. катта илмий ходим-изланувчи ТДИУ	183

Президентининг Фармони бу масалаларни ечимини топишда асос сифатида фойдаланиш мумкин.

**МАҲАЛЛИЙ ҲОМ-АШЁ НЕГИЗИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ
САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШНИНГ МУҲИМ ЙЎНАЛИШЛАРИ**
Акромов А., Казаков О.С. Наманган мухандислик-технология институти

Республика ҳукумати томонидан фан-таълим-ишлаб чиқариш интеграциясини янада жадал ривожлантириш ва у асосида ишлаб чиқариш салоҳиятини ошириш, мамлакат ялпи ички маҳсулотини янада юқори суръатларда ўсишини таъминлашга ҳаракат қилинмоқда. Саноат ишлаб чиқариш корхоналарида инновация соҳасида янгиликларни яратиш ва жорий этиш ҳисобига самарадорликни ошириш бугунги куннинг энг долзарб масалаларидан ҳисобланади. Янги техника ва технологияларни яратиш, янги хом ашё ресурсларини кашф этиш ва улардан фойдаланиш, янги турдаги маҳсулотларни ишлаб чиқариш орқали рақобатбардошлиликни оширишга муваффақ бўлинади.

Наманган вилоятида ҳам фан-таълим-ишлаб чиқариш интеграциясини ривожлантиришга катта эътибор қаратилмоқда. Кўплаб янгиликлар яратилмоқда ва ишлаб чиқаришга жорий қилинмоқда. Шу йўналишдаги ишлар чорвачиликни ривожлантириш соҳасида ҳам амалга оширилмоқда. Бугунги кунда чорвачилик соҳасида энг асосий муаммолардан бири – чорва хайвонлари учун самарали, юқори калорияли, тўйимлилик даражаси юқори бўлган ва таннархи арзонроқ бўлган емларни тайёрлаш масаласидир. Биз томонимиздан олиб борилган тадқиқотлар ушбу масаланинг ечимига йўналтирилган бўлиб, асосий мақсад қилиб янги, юқори калорияли, тўйимлилик даражаси юқори бўлган ва самарали ҳисобланган ем ишлаб чиқариш механизмини яратиш қабул қилинди.

Бугунги кунда чорва учун тайёрланадиган емларнинг асосий қисми қуруқ массадан тайёрланади. Биз эса маҳаллий хом ашёлар ҳисобланган қамиш, янтоқ ва маккажўхоридан кўк ҳолича ем ишлаб чиқаришни мақсад қилиб олдик. Бунда емнинг сифати юқори бўлиб, маҳаллий хом ашёларнинг таркибида мавжуд бўлган барча витаминлар тўлиқ сақланиб қолади. Ушбу масаланинг ечимини излаш натижасида мутлақо янги бўлган технология яратилди ва янги хил маҳсулот ишлаб чиқарилди. Ишлаб чиқарилган маҳсулот вилоят ветеринария лабораториясида экспертизадан ўтказилди ва чорва учун яроқлилиги, юқори калорияга эга эканлиги тасдиқланди ва бир неча чорвачилик ва балиқчилик фермерн хўжаликларидан синовдан ўтказилди. Ушбу фермер хўжаликларидан ижобий ҳулосалар олинди. 2017 йил давомида ушбу маҳсулотдан 30 тонна ҳажмида ишлаб чиқаришни режалаштирилган.

Бугунги кунда чорвачилик учун тайёрланадиган емларнинг хусусиятлари аниқланганда улар турли даражада таъсир этиши аниқланди. Чорва хайвонларида турли овқатларнинг хазм бўлиши коэффициентларини таҳлил қилиш натижасида энг кўп протеин ва ёғлар улар кунжара истеъмол

қилганда рўй бериши аниқланди. Кунжара истеъмол қилганида 91 % протеин ва 90 % ёғ хазм бўлиши аниқланган. Таклиф қилинаётган янги маҳсулотнинг тўйимлилик даражаси кунжара билан деярли тенг бўлиб, ишлаб чиқариш таннари 1 килограмм учун 800 сўмни ташкил этади.

Лойиҳани амалга оширилиши натижасида ўт уни тайёрлаш мосламаси ҳамда гранулалаш ва қуритиш мосламалари яратилди. Бу билан юқори калорияли бўлган маҳсулот яратиш механизми ишлаб чиқилади. 2016 йил давомида юқори калорияли бўлган чорва емларидан 10000 кг ишлаб чиқарилди ва унинг калорияси, тўйимлилик даражаси ва хайвонларнинг кунлик ўсишига таъсирини аниқлаш билан биргаликда чорва хайвонларида синов ишлари олиб борилди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони. Тошкент, 2017 йил 7 февраль. “Наманган ҳақиқати” газетаси, 2017 йил йил 11 февраль № 12 (19321)
2. Казаков О.С., Махкамов И., Хуррамова Х. Қишлоқ жойларда тадбиркорликни ривожлантиришда – касаначиликнинг роли ва аҳамияти. Наманган, “Наманган”. – 2014. с.

PUL TIZIMINING BAQARORLIGI VA MILLIY VALYUTANING KONVERTABELLIGINI TA’MINLASH YO’LLARI

BMA tinglovchisi Karimov A.A.

Маълумки, ҳар бир давлат о‘зининг пул тизимига ега бўлади. О‘zbekistonning mustaqil davlat sifatida ajralib chiqishi uning mustaqil pul tizimiga ega bo‘lishi taqozo qildi. Mustaqil pul tizimini tashkil topishining 1 bosqichi 1993 yildan boshlab «so‘m-kupon»larning muomalaga chiqarilishi hisoblanadi. O‘zbekiston pul tizimini qurishning ikkinchi bosqichi - 1994 yil iyuldan boshlab milliy valyuta «so‘m»ning muomalaga chiqarishi bo‘lib, u O‘zbekiston tarixidan juda katta ahamiyatiga ega. Bir davlatning pul tizimi ma‘lum elementlaridan tashkil topadi va qonun asosida yuqori davlat organlari orqali boshqarib boriladi. Bir jamiyatda pulga yuklatilgan vazifalarning samarali bajarilishi iqtisodiy va sotsial o‘rishni rag‘batlantiradi, pul qadrlining tushishi esa tartibsizlikka, jamiyat rivojlanishida boshqa to‘sqinliklar bo‘lishiga olib kelishi mumkin. Pulning barqarorligi deganda pulning sotib olish qiymatining o‘zgarmasligi va valyuta doimiyliги tushuniladi. Pulning sotib olish qobiliyati shu pul birligiga to‘g‘ri keluvchi tovar va xizmatlar miqdori bilan ifodalanadi. Binobarin, pulning sotib olish qobiliyatini ifodalovchi «ko‘rsatkich» tovarlar va xizmatlar bahosi hisoblanadi. Agar tovar va xizmatlar bahosi barqaror bo‘lsa, pulning sotib olish qobiliyati ham barqaror bo‘ladi. Agar pul o‘zgarmagan sharoitda tovarlar bahosi oshadigan bo‘lsa, bu hol pulning sotib olish qobiliyatining tushganini ko‘rsatadi va aksincha, tovar va xizmatlar bahosining tushishi pulning sotib olish qobiliyatining oshganligidan dalolat beradi. Demak, pulning qadri tovarlar va xizmatlar bahosiga teskari proportsional - narx pasaysa, pul qadri oshadi yoki narx oshsa pulning qadri tushadi. Qadrsizlangan pul birligi o‘z funktsiyalarini to‘liq bajara olmaydi. Pulning barqarorligi uning barcha funktsiyalarini to‘laqonli bajarishi, hisob-kitoblarni olib borish, nazorat, moddiy rag‘batlantirish, ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish uchun zarurdir. Pul